

ZAŠTIĆENI DIJELOVI PRIRODE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Matijević, Gabrijela

Undergraduate thesis / Završni rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of agriculture / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Poljoprivredni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:151:230452>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-18**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

POLJOPRIVREDNI FAKULTET U OSIJEKU

Gabrijela Matijević, apsolvant

Preddiplomski sveučilišni studij smjera Agroekonomika

ZAŠTIĆENI DIJELOVI PRIRODE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Završni rad

Osijek, 2015.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

POLJOPRIVREDNI FAKULTET U OSIJEKU

Gabrijela Matijević, apsolvent

Preddiplomski sveučilišni studij smjera Agroekonomika

ZAŠTIĆENI DIJELOVI PRIRODE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Završni rad

Povjerenstvo za ocjenu i obranu završnog rada:

1. doc.dr.sc. Ivica Bošković, predsjednik
2. izv. prof. dr.sc. Siniša Ozimec, mentor
3. prof.dr.sc. Tihomir Florijančić, član

Osijek, 2015.

SADRŽAJ:

1. UVOD.....	1
2. ZAŠTIĆENA PODRUČJA	2
2.1 Kategorije zaštićenih područja.....	2
2.2. Definicije kategorije zaštićenih područja	4
3. NACIONALNI PARKOVI	5
3.1. Plitvička jezera.....	6
3.2 Paklenica.....	7
3.3 Risnjak	9
3.4 Mljet.....	10
3.5. Kornati	11
3.6. Brijuni	13
3.7. Krka	14
3.8 Sjeverni Velebit	17
4. ZAKLJUČAK.....	18
5. POPIS LITERATURE.....	19
6. SAŽETAK.....	20
7. SUMMARY	21
8. POPIS SLIKA	22
TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA	

1. UVOD

Međuodnos čovjeka i njegova okoliša postaje jedno od ključnih pitanja za daljnji razvoj čovječanstva i njegove aktivnosti na Zemlji. Dolazi do potrebe zaštite prirode kako prirodni ekosustavi ne bi bili dovedeni do ruba urušavanja.

U razvoj turizma u zaštićenim područjima se ne ulaže dovoljno iz razloga što prevladava mišljenje da je turizam u zaštićenim područjima štetna pojava, te se zbog toga nacionalni parkovi i parkovi prirode moraju racionalno razvijati tj. u znanstveno postavljenim granicama.

Nacionalni parkovi i parkovi prirode su područja koja ostaju još uvijek relativno zaštićena od utjecaja ljudi i predstavljaju rijetkosti na Zemlji. Vrijednosti tih zaštićenih područja ne mogu se kupiti niti prodati na klasičnom tržištu.

Tema završnog rada je odabrana u svrhu istraživanja zaštićenih područja u Republici Hrvatskoj, njihovoj podjeli, važnosti tih područja odnosno jedinstvenosti prirodne vrijednosti, načinu osnivanja, načinu upravljanja njime, te važnost očuvanja kvalitete tog područja. Prvi dio se odnosi na definiciju zaštićenih područja, kategorije na koje su podijeljena te njihova razina upravljanja. Drugi dio se odnosi na sažeti opis nacionalnih parkova u Hrvatskoj, njihove vrijednosti te stanje u nacionalnim parkovima, a u trećem dijelu se donose zaključna razmatranja.

2. ZAŠTIĆENA PODRUČJA

Zaštićeno područje je jasno definirano područje koje je priznato sa svrhom i kojim se upravlja s ciljem trajnog očuvanja cjelokupne prirode, usluga ekosustava koje ono osigurava te pripadajućih kulturnih vrijednosti, na zakonski ili drugi učinkoviti način. (Izvor: <http://www.dzzp.hr/zasticena-podrucja/sto-je-zasticeno-podrucje/sto-je-zasticeno-podrucje-246.html>)

Prvi nacrt ove definicije nastao je 2007. godine, i od tada je bio podvrgnut revizijama i izmjenama od strane brojnih stručnjaka unutar IUCN-a i Svjetske komisije za zaštićena područja (WCPA - World Commission on Protected Areas), da bi u svojoj konačnoj verziji bio prihvaćen na Svjetskom kongresu zaštite prirode (World Conservation Congress) u Barceloni, u listopadu 2008. godine. Ovakva je definicija zaštićenog područja prenesena i u Zakon o zaštiti prirode Republike Hrvatske (NN 80/13) prema kojem je zaštićeno područje "geografski jasno određen prostor koji je namijenjen zaštiti prirode i kojim se upravlja radi dugoročnog očuvanja prirode i pratećih usluga ekološkog sustava". (Izvor: <http://www.dzzp.hr/zasticena-podrucja/sto-je-zasticeno-podrucje/sto-je-zasticeno-podrucje-246.html>)

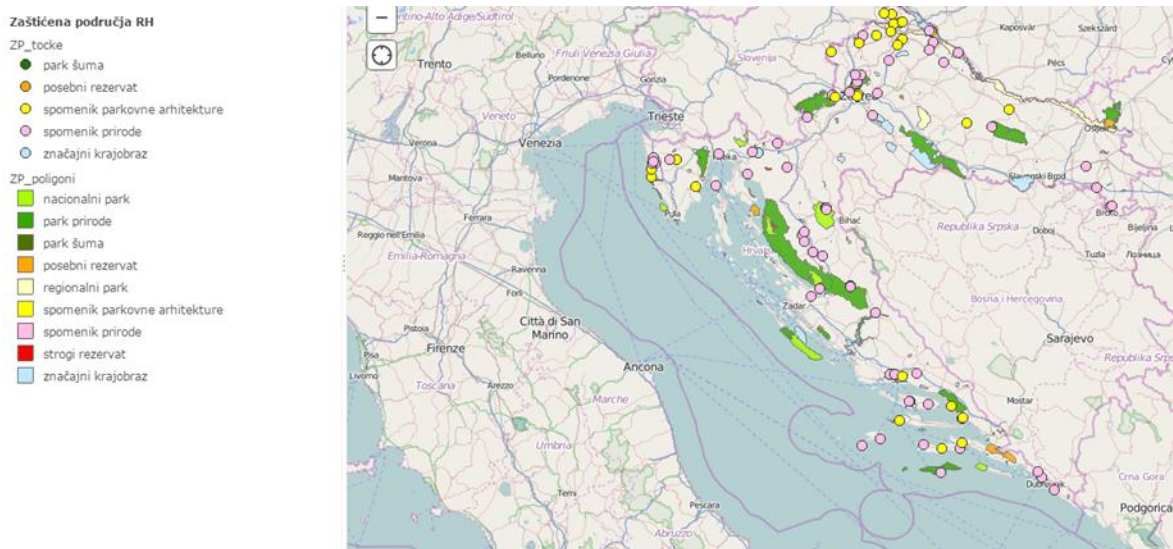
2.1 Kategorije zaštićenih područja

Zakon o zaštiti prirode utvrđuje devet kategorija zaštićenih područja, a to su: Strogi rezervati, nacionalni parkovi, parkovi prirode, posebni rezervati, regionalni parkovi, spomenici prirode, značajni krajobrazi, parkovi – šuma, spomenici parkovne arhitekture. (Izvor: <http://www.dzzp.hr/zasticena-podrucja/kategorije-zasticenih-podrucja/kategorije-zasticenih-podrucja-u-hrvatskoj-255.html>). Raspodjelu zaštićenih područja u Republici Hrvatskoj prikazuje slika 1.

U Republici Hrvatskoj je zaštićeno 706 objekata, od čega 326 prostornih, s ukupno 586.821 ha ili 6,55 % državnog teritorija. Od toga su 549.355 ha (9,71 %) kopnena površina i 37.466 ha (1,13 %) morska. Hrvatska ima dva stroga rezervata (0,03 %), to su Hajdučki i Rožanski kukovi, Bijeće i Samarske stijene.

Od osam nacionalnih parkova njih pet je u unutrašnjosti – Plitvička jezera, koja pripadaju svjetskoj prirodnoj baštini, Paklenica, Risnjak, Krka i Sjeverni Velebit, a Mljet, Kornati i Brijuni su na moru, te su svi podjednaku važni. Od 10 parkova prirode – Velebit (svjetski rezervat biosfere), Kopački rit, Medvednica, Biokovo, Lonjsko polje, Vransko jezero, Papuk, Učka te Žumberak i Samoborsko gorje su na kopnu, a Telašćica na moru.

Također, postoji i 69 specijalnih rezervata, 23 park – šuma, 28 zaštićenih krajolika, 72 spomenika prirode i 114 hortikulturalnih spomenika.

Slika 1. Zaštićena područja u RH

(izvor:

<http://www.arcgis.com/home/webmap/viewer.html?webmap=20428a6f76494689b680a161698da414&extent=11.9733,42.2877,21.7896,46.5836>)

2.2. Definicije kategorije zaštićenih područja

STROGI REZERVAT očuvanje izvorne prirode, praćenje stanja prirode te obrazovanje. Županijska razina upravljanja, a proglašava ih Vlada RH.

NACIONALNI PARK očuvanje izvornih prirodnih vrijednosti, znanstvena, kulturna, odgojno - obrazovna i rekreativna. Državna razina upravljanja, a proglašava ih Hrvatski sabor.

POSEBNI REZERVAT očuvanje radi svoje jedinstvenosti, rijetkosti ili reprezentativnosti, a osobitog je znanstvenog značenja. Razina upravljanja je županijska, a proglašava ih Vlada RH.

PARK PRIRODE zaštita biološke i krajobrazne raznolikosti, odgojno-obrazovna, kulturno-povijesna, turističko-rekreacijska namjena. Razina upravljanja je državna. Proglašava ih Hrvatski sabor.

REGIONALNI PARK zaštita krajobrazne raznolikosti, održivi razvoj i turizam. Županijska razina upravljanja. Proglašava ih županijska skupština ili Gradska skupština Grada Zagreba.

SPOMENIK PRIRODE ekološka, znanstvena, estetska ili odgojno-obrazovna. Županijska razina upravljanja. Proglašava ih županijska skupština ili Gradska skupština Grada Zagreba

ZNAČAJNI KRAJOBRAZ zaštita krajobrazne vrijednosti i biološke raznolikosti ili kulturno-povijesne vrijednosti ili krajobraz očuvanih jedinstvenih obilježja, odmor i rekreacija. Županijska razina upravljanja. Proglašava ih županijska skupština ili Gradska skupština Grada Zagreba.

PARK – ŠUMA očuvanje prirodne ili sadene šume veće krajobrazne vrijednosti, odmor i rekreacija. Županijska razina upravljanja. Proglašava ih županijska skupština ili Gradska skupština Grada Zagreba.

SPOMENIK PARKOVNE ARHITEKTURE očuvanje umjetno oblikovanog prostora odnosno stabla koji ima estetsku, stilsku, umjetničku, kulturno-povijesnu, ekološku ili znanstvenu vrijednost. Županijska razina upravljanja. Proglašava ih županijska skupština ili gradska skupština Grada Zagreba. (Izvor: <http://www.dzpz.hr/zasticena-podrucja/kategorije-zasticenih-podrucja/kategorije-zasticenih-podrucja-u-hrvatskoj-255.html>)

3. NACIONALNI PARKOVI

Nacionalni park je prostorno, pretežito neizmijenjeno područje višestrukih prirodnih vrijednosti, a obuhvaća jedan ili više očuvanih ili neznatno izmijenjenih ekosustava. Nacionalni park ima znanstvenu, kulturnu, odgojno-obrazovnu i rekreacijsku namjenu. U nacionalnom parku je zabranjena gospodarska uporaba prirodnih dobara.

Upravljanje nacionalnim parkovima – zakon o zaštiti prirode uređuje upravljanje nacionalnim parkom kao područjem osobite nacionalne važnosti u kojem sudjeluju, u skladu sa zakonom i njihovim statutom, članovi upravnog vijeća, ravnatelj i drugi korisnici. Zakonom bi trebalo utvrditi osobitosti svakog područja koje se proglašava nacionalnim parko – njegove prirodne, kulturne i turističke vrijednosti, granice, površinu, način upravljanja, organizaciju, strukturu upravljača. Stavljanjem pod zaštitu države osobito vrijednih dijelova prirode oni se trajno zadržavaju u zatečenom stanju, a to je najveća vrijednost svakog nacionalnog parka.

U jednome su hrvatski nacionalni parkovi izjednačeni, ekološke su prilike u svim parkovima podjednako loše. Zanemareni su i zapušteni, a moguće je i da umjesto kompetentnih stručnjaka i znanstvenika o svim važnim potezima već više od 50 godina, od kada postoje nacionalni parkovi u Republici Hrvatskoj odlučuju politika i političari. Hrvatski se nacionalni parkovi samo djelomice iskorištavaju u neturističke svrhe. Industrijske proizvodnje nema, te odvod otpadnih voda uglavnom nije primjereno riješen, a kruti se otpad djelom odvozi, a djelom spaljuje.

Neki nacionalni parkovi imaju dobre planove za očuvanje prirode, ali se u njihovoj provedbi stalo na pola puta. Naš najstariji i najveći nacionalni park, Plitvička jezera, ima i najdulju zaštitarsku i upravljačku tradiciju, ali i osebujan biodinamički i hidrološki sustav, i zato je čuvanje njegove prirode osobito važno. Plitvička su jezera sučeljena s problemima svoje zaštite davno prije negoli su proglašena nacionalnim parkom. Senjski trgovac Ante Devčić izgradio je 1890. Ondje prvi hotel, pilanu i mlin. Deset godina prije otvoreno je više gostionica, čime su jezera izravno ugrožena. Društvo za uređenje i proljepšavanje plitvičkih jezera i okolice izgradilo je 1896. hotel „Plitvice“ na Velikoj poljani, na mjestu

gdje je i sada istoimeni hotel. Zbog toga se znatno povećao broj posjetitelja, ali se i pogoršalo ekološko stanje i narušila prirodna ravnoteža. (Vidaković, 2003.)

3.1. Plitvička jezera

Nacionalni park plitvička jezera je najstariji, najveći i najposjećeniji hrvatski nacionalni park. Kompleks Plitvičkih jezera proglašen je nacionalnim parkom 8. travnja 1949. godine, (Izvor: https://hr.wikipedia.org/wiki/Nacionalni_park_Plitvi%C4%8Dka_jezera) a proteže se površinom od 29.482 ha. Poznat je po veličanstvenim sedrenim slapištima (Slika 2) koja stvaraju bistra jezera u stalnom proces stvaranja i rasta sedre. (Palković i surad., 2005.). Vode Plitvičkih jezera prezasićene su otopljenim kalcijevim karbonatom u obliku kalcijevog bikarbonata. Iz ovako mineralizirane vode na brzacima i osobito na sedrenim barijerama dolazi, zbog rasprskavanja vode, do izlučivanja kalcijevo karbonata (kalcita) u obliku sitnih kristala koji se zatim talože. Ono što nam nije vidljivo, a vrlo je bitno za ovaj specifičan i složen proces stvaranja sedre su modrozeleno alge, alge kremenjašice, razne bakterije, jednostanični organizmi i višestanični organizmi. Ti organizmi predstavljaju životnu zajednicu koja se razvija na kamenju, biljkama i predmetima uronjenim u vodu. Mikrokristali kalcita lijepe se na mukopolisaharidnu tvar koju izlučuju alge i bakterije. Ovako zalijepljeni kristalići predstavljaju mjesta kristalizacije oko kojih će se nastaviti taložiti kalcijev karbonat iz vode tvoreći dobro nam poznate sedrene barijere. (Izvor: <http://www.np-plitvicka-jezera.hr/hr/prirodne-i-kulturne-vrijednosti/sedra/>).

Stalnim rastom sedre slapovi neprestano rastu i „žive“ zadržavajući tako oblik i postojanost Plitvičkih jezera. Starost aktivnih sedrenih barijera procijenju se između 6.000 i 7.000 godina, što odgovara njihovom nastanku nakon zadnjeg ledenog doba. Šira zona Nacionalnog parka uključuje i bogata šumska i livadna staništa. U Parku je registrirano čak 1267 različitih biljnih vrsta od čega čak 50 vrsta orhideja. Od životinjskih vrsta u bogatoj fauni posebno mjesto zauzimaju najveće europske zvijeri: smeđi medvjed, vuk i ris, a nalazimo i 321 vrstu leptira, 157 vrsta ptica, 20 vrsta šišmiša.. Zbog svoje jedinstvenosti i prirodne ljepote i vrijednosti, UNESCO je 1979. godine Plitvička jezera uvrstio na Listu svjetske prirodne baštine. (Palković i sur.,2005.)

Slika 2. Sedrene barijere na Plitvičkim jezerima

(Izvor: https://hr.wikipedia.org/wiki/Sedrena_barijera)

3.2 Paklenica

Nacionalni park Paklenica obuhvaća područje bujičnih tokova Velike i Male Paklenice, odnosno njihove prepoznatljive kanjone okomito urezane u južne padine planine Velebit te širi okolni prostor. Na relativno malom području susreće se iznimno bogatstvo geomorfoloških pojava i oblika, raznolik biljni i životinjski svijet, atraktivni krajolici i netaknuta priroda. (Palković i sur., 2005.) U njedrima skriva raskošno podzemlje ljepote kojega najbolje dočarava špilja Manita peć (Slika 3). Orhideje i ljiljani na zelenim proplancima, endemski zvončići na strmim stijenama, guste šume crnog bora te najrazličitije vrste leptira i ptica, tek su dio bogatog biljnog i životinjskog svijeta koji obitava na prostoru Parka. (Izvor: <http://www.rivijera-paklenica.hr/paklenica>). Šume pokrivaju dvije trećine površine Parka i odlikuje se bogatstvom biljnih zajednica, te je zabilježeno preko 4000 različitih životinjskih vrsta. Ovdje se susreću pojedine vrste koje su nestale na mnogim europskim područjima. (Palković i sur.,2005.)

Slika 3. Manita peć u Nacionalnom parku Paklenica

(Izvor: http://www.paklenica.hr/Paklenica_en/Paklenica_Spilja_Manita_pec_en.htm)

Paklenica je i poznato europsko penjačko središte. Penjalište se nalazi na samom ulazu u kanjon Velike paklenice gdje se stijene uzdižu i do 400m visine. Penjalište raspolaže s gotovo 400 penjačkih smjerova različitih težina i dužina, a najpoznatiji je Anića kuk (Slika 4). Sezona penjanja traje od ranog proljeća do kasne jeseni. Sve ljepote Paklenice moguće je doživjeti jedino pješaćenjem, a upravo tome služi 150 km uređenih pješačkih staza i putova. Posebnu draž ovom prostoru daje blizina obale koja omogućuje jedinstven doživljaj svih čari planine i mora na jednom mjestu. (Izvor: <http://www.rivijera-paklenica.hr/paklenica>)

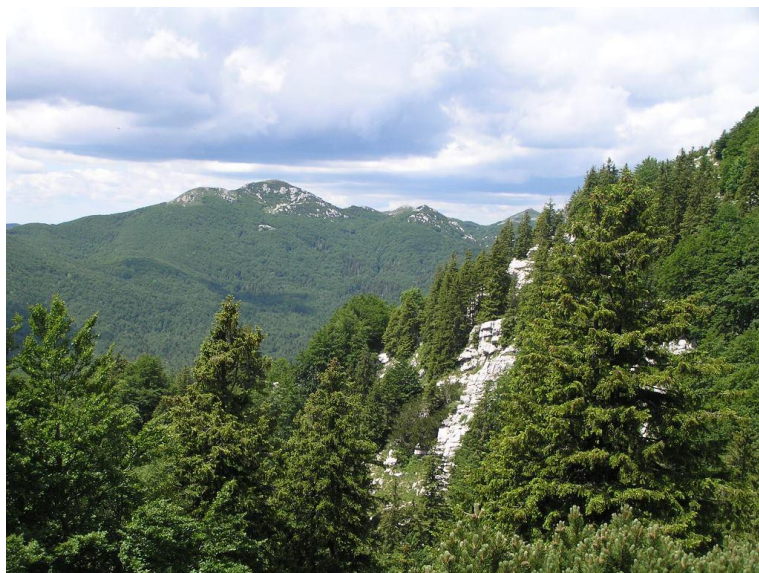

Slika 4. Anića kuk

(Izvor: http://www.edinburghjmcs.org.uk/trip_reports/08-croatia-photos/3.html)

3.3 Risnjak

Šumoviti gorski masiv dobio je naziv po svom najpopularnijem stanovniku, risu. Zbog čvorišnog položaja na prijelazu iz Alpa u Dinaride te iz Sredozemlja u Panoniju na razmjerno malom prostoru okupljeni su glavni tipovi goranskih šuma s osebujnim visinskim rasporedom, prašumski predjeli, netaknuti planinski vrhovi, sačuvane gorske livade, dinarski krš specifične hidrografije i oblika (Slika 5). Park se nalazi u zaleđu grada Rijeke i Kvarnerskog priobalja, na sjeverozapadnom djelu Gorskog kotara. Pored planinskih masiva Risnjaka i Snježnika obuhvaća i hidrološki zaštićeni spomenik prirode – izvor rijeke Kupe s njenim gornjim tokom. Područje je proglašeno zaštićenim 12. prosinca 1963. godine u površini od 10 ha. Izvor rijeke Kupe, jedna je od mnogih još uvijek neriješenih zagonetki krša, jedno od najjačih i najdubljih hrvatskih vrela. Na nadmorskoj visini od 321 m, vodena je masa oblikovala tirkizno jezero zeleno - plave boje. (Palković i sur., 2005.). Bogati životinjski svijet ovoga nacionalnog parka osim „zaštitnika” risa čine i smeđi medvjed, kuna i puh. Najviša točka je vrh Veliki Risnjak sa 1528 m (Izvor: <http://croatia.hr/hr-HR/Otkrij-Hrvatsku/Priroda/Nacionalni-parkovi/Nacionalni-park/Risnjak-?ZHNCNjAwLHBcMTYz>).

Slika 5. Nacionalni park Risnjak (Izvor: Arhiv Zavoda za lovstvo, ribarstvo i pčelarstvo).

3.4 Mljet

Nacionalni park Mljet (Slika 6) koji nosi naziv „zeleni otok“ nalazi se na sjeverozapadnom djelu istoimenog otoka u Dubrovačko - neretvanskoj županiji, zbog osebnih prirodnih vrijednosti, brojnih i raznovrsnih zemljopisnih botaničkih osobina, kulturno-povijesnih i turističkih vrijednosti proglašen je 1960. zaštićenim područjem, i dobio status nacionalnog parka s površinom 3100 ha, što zauzima otprilike trećinu otoka. Godine 1997. područje Nacionalnog parka Mljet prošireno je – obuhvaća zapadni dio otoka Mljet, Veliko i Malo jezero i uvalu Soline, te morski pojas širine 500 m od najizbočenijih rtova otoka Mljeta i pripadajućih otočića, u ukupnoj površini 5375 ha. (Vidaković, 2003.).

Autohtone šume hrasta crnike i šume alepskog bora prekrivaju više od 90% površine Parka, dajući mu posebnu biološku i estetsku vrijednost. Bogatu otočnu floru i faunu, uz mnoge sredozemne vrste, karakterizira i značajan broj endema Hrvatskog primorja, kao i različiti mljetski stenoendemi. (Palković i sur., 2005.) Obilježja su Parka i dva slana jezera Veliko i Malo jezero, povezana međusobno uskim prolazom a i s otvorenim morem, što svjedoče o negdašnjim krškim poljima, potopljenim poniranjem zapadnog dijela otoka u prijašnjim geološkim razdobljima. U sklopu Nacionalnog parka su mnogi kulturno-povijesni spomenici, među kojima su ostaci iz vremena Rimljana kasnoantičke građevine, monumentalni benediktinski Samostan sv. Marije na otoku na Velikom jezeru iz 12.stoljeća, dvor predstavnika dubrovačke republike te brojne stare crkvice i njihove ruševine iz 10., 12., 16., i 17.stoljeća. (Vidaković, 2003.)

Slika 6. Nacionalni park Mljet

(Izvor: Arhiv Zavoda za lovstvo, ribarstvo i pčelarstvo)

3.5. Kornati

Kornatsko otočje kao najgušća otočna skupina u Sredozemnom moru, smještena u Šibensko - kninskoj županiji, još od davnina plijeni pozornost svojom ljepotom i posebnosti. Karakterizira ga izuzetno zanimljiva geomorfologija, velika razvedenost obala te raznolike životne zajednice. Obuvaća skupinu od ukupno 89 otoka, otočića i hridi. (Palković i sur., 2005.) Svi otoci svrstani su u četiri otočna niza, a ime su dobili prema najvećem otoku, Kornatu, koji je ujedno središnja okosnica cijelog arhipelaga. Kopneni dio obuhvaća više od 140 otoka i otočića i grebena s ukupnom površinom otprilike 7000 ha.

Nije još utvrđeno da igdje u Jadranskom, Sredozemnom i ostalim morima ima toliko otoka, otočića i hridi na prostoru slične veličine. Najveći je otok Kornat sa 3252 ha ili 47 posto sveukupne površine, slijedi Žut sa 1432 ha ili 21,6 posto ukupne površine. (Vidaković, 2003.)

Iako Kornati, u cjelini gledano, nisu još temeljito istraženi, neki podaci svjedoče o osobitima prirodnim i kulturno - povijesnim odlikama. Arheološke iskopine otkrile su ostatke ilirskog naselja, rimske vile iz 12. i 16. stoljeća te ilirske utvrde. (Vidaković, 2003.)

Kornatskom moru onečišćenjem uglavnom prijete otpadne vode, jer nema sustava za odvodnju i uređaja za njihovo pročišćavanje. A čisto je more temeljni preduvjet razvoja ekoturizma na tom području. Zaštićeno područje se onečišćuje na više načina, odlaganjem krutog otpada na kopnu, zbog neriješenog sustava odvodnje otpadnih voda, izbacivanjem otpada što je najveća opasnost s putničkih, teretnih i ribarskih brodova koji plove područjem i cijelim Jadranom. Česti su nesporazumi u vezi s vlasništvom nad zemljom ili građevinskim objektima zbog upravljanja Parkom, iako nema prijepora može li se u njemu živjeti ili baviti nekom djelatnosti. Ako su u zaštićenom području autohtoni stanovnici koji žive od nekog zanimanja, tada im nitko nema pravo bilo što zabranjivati, ali o svemu se mora dogovoriti prije proglašenja nacionalnog parka i te ljude treba upozoriti s pravilima ponašanja u njemu. U Nacionalnom parku Kornati stalno žive 3 stanovnika. (Vidaković, 2003.)

Požari su stalna prijetnja, ali podataka od 200 hektara izgorjelih u Parku posljednjih 10 godina još ne poziva na uzbunu. Kornatska tragedija (Slika 7) dogodila se 30.8.2007. godine kada je skupina vatrogasaca postala žrtvom požara na otoku Velikom Kornatu. Od ukupno 13 vatrogasaca u skupini zahvaćenoj požarom, 12 ih je poginulo na licu mjesta ili

preminulo u bolnicama, a jedini je preživio 23-godišnji Frane Lučić iz Tisnog. Događaj je jedna od najvećih mirnodopskih nesreća koja je pogodila Hrvatsku. Ljeto 2007. godine prouzročilo je požare diljem Europe, pa tako i u hrvatskom priobalju. Jedan požar izbio je i na Kornatima, na koji je potom helikopterom poslano 13 vatrogasaca. U jednom trenutku, koji ostaje predmetom rasprave, požar je iznenada zahvatio vatrogasce i uzrokovao opekline. Postoje različite teorije o uzroku nesreće, eruptivni požar, curenje goriva, eksplozija ostatka NATO bombe. Dana 22. kolovoza 2008. godine, objavljeno je nakon više od osam mjeseci multidisciplinarnog vještačenja stručne skupine kako je uzrok tragedije prirodna pojava, fenomen poznat kao izgaranje nehomogene plinske smjese. Plinovi nastali izgaranjem vegetacije akumulirali su se u prostoru klanca iznad uvale Šipnate, a dolaskom požara nošenog jakim vjetrom, ti su plinovi naglo izgorjeli, i to na temperaturama višima od 1200 °C, uz brzinu kretanja većom od 40 metara u sekundi.

Privedeno je osam ljudi osumnjičenih za podmetanje požara, a za požar je okrivljen 20-godišnji recepcionar u NP Kornati, koji je navodno opuškom cigarete izazvao požar.

Slika 7. Kornatska tragedija

(Izvor: <http://arhiva.nacional.hr/clanak/115360/bozinovic-morh-ne-istrazuje-kornatsku-tragediju-jer-nema-indicija-da-su-stradali-od-bombe>)

3.6. Brijuni

Brionsko otočje, s obalnim morem i podmorjem u površini 3385 ha, proglašeno je Nacionalnim parkom 27. listopada 1983. na temelju posebnog zakona. „Ovim zakonom osiguravaju se uvjeti za trajnu zaštitu, održavanje, čuvanje, unapređenje i korištenje prirodnih, kulturnih i povijesnih vrijednosti objekata i područja otočja Brioni, kao izuzetne prirodne i kulturno - povijesne cjeline. (Vidaković, 2003.)

Nacionalni park Brijuni (Slika 8) obuhvaća otočnu skupinu od 14 otoka i otočića, među kojima su dva veća, Veliki Brijun (690 ha) i Mali Brijun (170ha), a 12 je manjih. Ukupna je površina svih 14 otoka oko otprilike 1000 ha, a obala im je duga pedesetak kilometara (Slika 9). Brijunsko otočje smješteno je ispred zapadne obale Istre, od koje je odijeljeno Fažanskim kanalom širokim oko 2 km. Udaljeno je od Pule desetak kilometara, a ističe se posebnim klimatskim, pejzažnim i kulturno - povijesnim osobitostima. (Palković i sur., 2005.)

Slika 8. Nacionalni park Brijuni

(Izvor: Arhiv Zavoda za lovstvo, ribarstvo i pčelarstvo)

Brijunsko se otočje odlikuje najljepšim autohtonim šumama crnike i makije starim više od 100 godina, te lovorom i zelenikom, što su obilježja toga područja. Životinjski svijet koji živi slobodno (jeleni lopatari, jeleni aksisi, mufloni, zečevi, fazani i vjeverice), autohtoni i alohtoni, čini Brijune jednim od najljepših i najsređenijih pejzažnih parkova ne samo u Hrvatskoj. Tri zoološka vrta u kojima živi oko 300 vrsta životinja i oko 600 japanskih prepelica, koje se tu uzgajaju, te „Safari-park“ s raznim životinjama u ograđenom prostoru,

čine skladnu cjelinu sa šumskom i travnjačkom vegetacijom. Na Brijunima su očuvani brojni kulturno-povijesni spomenici. Rimsko je doba ostavilo dubok trag, a materijalna su svjedočanstva ostaci nekoliko dvoraca i drugih objekata iz 1. stoljeća

Slika 9. Brijuni

(Izvor: http://www.np-brijuni.hr/opci_podaci/geografski_polozaj)

3.7. Krka

Krš je fenomen prirode, a Krka fenomen krša. Ta čudesna rijeka pruža nam obilje prirodnih spomenika, znanstvenih nepoznanica, značajnih kulturno-povijesnih mjesta i oblika iskorištavanja njezine nepresušne vode u kamenitom i ljeti bezvodnom kraju.

Rijeka Krka se nalazi u Šibensko - kninskoj županiji. Proglašena je nacionalnim parkom posebnim zakonom 1985., a 1997. godine utvrđuju se nove granice te se Nacionalni park proteže u površini samo 10.900 ha, što obuhvaća predio rijeke Krka (duga 72km) koja izvire na istočnom rubu Kninskog polja i jedan je od krških fenomena. Njezin kanjon odlikuje s sedrenim pregradama i snažnim slapovima što se prelijevaju preko tih prirodno oblikovanih pragova i tako tvore više manjih i većih slapova.

Prvi je slap Bilušića buk visok oko 22 m i dugačak 300 m. Skupina Roški slap (Slika 10) s 12 slapova i slapišta, visoka je od 25,5 do 15 m. Jedan je od najljepših u parku. Pod Roškim slapom počinje najveći ujezerni dio toka, dugačak 13 km, a širok oko 1 km. Na njemu su milinice, stupe i valjalice, od kojih su neke još u pogonu.

Slika 10. Roški slap

(Izvor: https://hr.wikipedia.org/wiki/Ro%C5%A1ki_slap)

Posljednji i najrazvedeniji slap Krke Skradinski buk (Slika 11) kojeg se ubraja među najljepše u Europi – najveličanstveniji, visok oko 40 m, dugačak do 500 i širok više od 200 m, a ima 17 pregrada različitih veličina (stepenica) među kojima se stvorio niz manjih zeleno – plavih jezera.

Slika 11. Skradinski buk

(Izvor: http://www.travelpod.com/hotel/Hotel_Skradinski_Buk-Skradin.html)

Rijeku Krku ubrajamo među najvrednije i najprivlačnije u Hrvatskoj. Krka je osobita i zbog svoje jedinstvene biocenoze i stvaranje sedre. Bogata je i raznovrsnom florom i faunom. Krka je prije bila zaštićeni prirodni objekt, „značajan krajolik“ ali je, zbog sve većeg pritiska da je se iskoristi u hidroenergetske svrhe bilo nužno poduzeti odgovarajuće mjere zaštite da bi dobila status Nacionalnog parka. Posebnu pejzažnu draž ovom prostoru daje otočić Visovac s crkvom i samostanom (Slika 12)

Slika 12. Otočić Visovac

Izvor: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Datoteka:Krka01167.JPG>

3.8 Sjeverni Velebit

Sjeverni Velebit, osnovan je 1999. godine, najmlađi je od osam nacionalnih parkova u Hrvatskoj, a proglašen je zbog iznimne raznolikosti krških oblika, najrazličitijeg staništa koja su dom brojnim biljnim i životinjskim vrstama, i krajobraza na malom prostoru. Ovdje već otprije postoje čak tri područja s posebnom zaštitom – strogi rezervat „Hajdučki i Rožanski kukovi“, botanički rezervat „Visibaba“, nalazište biljnog endema hrvatske sibireje i botanički rezervat Zavižan-Balinovac-Velika kosa, unutar kojeg se nalazi i poznati Velebitski botanički vrt, proglašen spomenikom parkovne arhitekture. (Palković i sur., 2005.)

Vrijednost i ljepota prirode Velebita odavno su prepoznati. U sklopu UNESCO-va programa Čovjek i biosfera, planina Velebit uvrštena je 1978. godine u mrežu svjetskih rezervata biosfere. Tri godine kasnije čitav Velebit postaje parkom prirode. Unutar njega su dva nacionalna parka – na jugu Nacionalni Park Paklenica, a na sjevernom je dijelu Nacionalni park Sjeverni Velebit. (Izvor: <http://www.np-sjeverni-velebit.hr/park/>)

4. ZAKLJUČAK

Međuodnos čovjeka i njegove okoline postaje jedno od ključnih pitanja za daljnji razvoj čovječanstva i njegove aktivnosti na Zemlji. Dolazi do potrebe zaštite prirode kako prirodni ekosustavi ne bi bili dovedeni do ruba urušavanja. Glavni razlog osnivanja zaštićenih područja, među kojima najvažniju ulogu u Republici Hrvatskoj imaju nacionalni parkovi i parkovi prirode, jest očuvanje nekog tipa biofizičkog procesa ili stanja kao što su prirodni pejzaži ili kulturno-povijesne vrijednosti. Turistički posjeti zaštićenim područjima mogu imati pozitivne i negativne efekte. U današnje vrijeme nacionalni parkovi i parkovi prirode sve su atraktivniji za razvoj turističke ponude, ali pri realizaciji turističke ponude bitno je voditi računa o mogućim rizicima koje turizam donosi. Menadžeri tih područja moraju imati na umu, osim turističke senzacije, i dugoročni ekonomski razvoj, očuvanje okoliša, te maksimalnu uključenost lokalne zajednice u razvoj zaštićenog područja kao turističku destinaciju.

5. POPIS LITERATURE

1. Palković, M., Draganović E., Pintarić K. (2005.): Nacionalni parkovi i Parkovi prirode u Hrvatskoj. Uprava za zaštitu prirode, Zagreb
2. Vidaković, P. (2003.) Nacionalni parkovi i zaštićena područja u Hrvatskoj, Zagreb

Internetski izvori:

1. <http://www.dzsp.hr/zasticena-podrucja/sto-je-zasticeno-podrucje/sto-je-zasticeno-podrucje-246.html>
2. <http://www.dzsp.hr/zasticena-podrucja/kategorije-zasticenih-podrucja/kategorije-zasticenih-podrucja-u-hrvatskoj-255.html>
3. https://hr.wikipedia.org/wiki/Nacionalni_park_Plitvi%C4%8Dka_jezera
4. <http://www.np-plitvicka-jezera.hr/hr/prirodne-i-kulturne-vrijednosti/sedra/>
5. <http://www.rivijera-paklenica.hr/paklenica>
6. <http://croatia.hr/hr-HR/Otkrij-Hrvatsku/Priroda/Nacionalni-parkovi/Nacionalni-park/Risnjak-?ZHNCNjAwLHBcMTYz>
7. <http://www.np-sjeverni-velebit.hr/park/>

6. SAŽETAK

Odnos čovjeka i okoline postaje jedno od ključnih pitanja za razvoj čovječanstva, te dolazi do potrebe zaštite prirode kako prirodni ekosustavi nebi bili dovedeni do propasti. Zaštićeno područje je jasno definirano područje koje je priznato sa svrhom trajnog očuvanja cijelokupne prirode, usluga ekosustava koje ono osigurava te pripadajućim kulturnim vrijednostima. Zakon o zaštiti prirode utvrđuje devet kategorija zaštićenih područja a to su: strogi rezervati, nacionalni parkovi, parkovi prirode, posebni rezervati, regionalni parkovi, spomenici prirode, značajni krajobrazi, parkovi – šuma te spomenici parkovne arhitekture. U Hrvatskoj je zaštićeno 706 objekata. Hrvatska ima 2 stroga rezervata: Hajdučki i Rožanski kukovi, te Bijeće i Samarske stijene. Od 8 nacionalnih parkova njih 5 je u unutrašnjosti- Plitvička jezera, Paklenica, Risnjak, Krka, Sjeverni Velebit, a Mljet, Kornati i Brijuni su na moru. Od 10 parkova prirode – Velebit, Kopački rit, Medvednica, Biokovo, Lonjsko polje, Vransko jezero, Papuk, Učka te Žumberak i Samoborsko gorje su na kopnu, a Telašćica na moru. U zaštićena područja se ne ulaže dovoljno iz razloga što prevladava mišljenje da je turizam u zaštićenim područjima štetna pojava, iako su oni još uvijek relativno zaštićeni od utjecaja ljudi. Vrijednosti zaštićenih područja ne mogu se kupiti niti prodati na klasičnom tržištu.

7. SUMMARY

The relationship between human and environment is becoming one of the key questions for development of humanity and brings the need of protecting the nature so natural ecosystems wouldn't be in danger of becoming extinct. Protected area is clearly defined area which is recognized with the purpose of permanent preservation of overall nature, uses of ecosystems, which ecosystems secures and belonging cultural benefits. The law of environmental protection establishes nine categories of protected areas and these are: strogi rezervati, national parks, parks of nature, special rezervati, regional parks, monuments of nature, important landscapes, park architectures. In the Republic of Croatia, there are 706 protected objects. Croatia has 2 stroga rezervata and they are Hajdučki kukovi, Rožanski kukovi, Biješe stijene and Samarske stijene. Of eight national parks, five of them are in the up-country: Plitvička jezera, Paklenica, Risnjak, Krka, Northern Velebit. Mljet, Kornati and Brijuni are at the sea. Of ten parks of nature: Velebit, Kopački rit, Medvednica, Biokovo, Lonjsko polje, Vransko jezero, Papuk, Učka te Žumberak i Samoborsko gorje are on the land, and Telaščica is at the sea. National parks and parks of nature are the areas which represent the rarity on the planet Earth. In the protected areas is not investing enough because of the developed opinion that tourism in the protected areas has the bad effect on the nature. Although they are still relatively good protected from the bad people's influence. Benefits of protected areas cannot be bought or sold on the classical market.

8. POPIS SLIKA

	Opis slike	Stranica
Slika 1.	Zaštićena područja u RH (Izvor: http://www.arcgis.com/home/webmap/viewer.html?webmap=20428a6f76494689b680a16169)	3
Slika 2.	Sedrene barijere na plitvičkim jezerima (Izvor: https://hr.wikipedia.org/wiki/Sedrena_barijera)	7
Slika 3.	Manita peć u Nacionalnom parku Paklenica (Izvor: http://www.paklenica.hr/Paklenica_en/Paklenica_Spilja_Manita_pec_en.htm)	8
Slika 4.	Anića kuk (Izvor: http://www.edinburghjcms.org.uk/trip_reports/08-croatia-photos/3.html)	8
Slika 5.	Nacionalni park Risnjak (Izvor: Arhiva zavoda za lovstvo, ribarstvo i pčelarstvo)	9
Slika 6.	Nacionalni park Mljet (Izvor: Arhiv Zavoda za lovstvo, ribarstvo i pčelarstvo)	10
Slika 7.	Kornatska tragedija (Izvor: http://arhiva.nacional.hr/clanak/115360/bozinovic-morh-ne-istrazuje-kornatsku-tragediju-jer-nema-indicija-da-su-stradali-od-bombe)	12
Slika 8.	Nacionalni park Brijuni (Izvor: Arhiv Zavoda za lovstvo, ribarstvo i pčelarstvo)	13
Slika 9.	Brijuni (Izvor: http://www.np-brijuni.hr/opci_podaci/geografski_položaj)	14
Slika 10.	Roški slap (Izvor: https://hr.wikipedia.org/wiki/Ro%C5%Alki_slap)	15
Slika 11.	Skradinski buk (Izvor: http://travelpod.com/Hotel_Skradinski_Buk-Skradin.html)	16
Slika 12.	Otočić Visovac (Izvor: https://hr.wikipedia.org/wiki/Datoteka:Krka01167.JPG)	16

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Poljoprivredni fakultet u Osijeku
Završni rad

ZAŠTIĆENI DIJELOVI PRIRODE U REPUBLICI HRVATSKOJ

PROTECTED LANDSCAPES IN CROATIA

Gabrijela Matijević

Sažetak:

Odnos čovjeka i okoline postaje jedno od ključnih pitanja za razvoj čovječanstva, te dolazi do potrebe zaštite prirode kako prirodni ekosustavi nebi bili dovedeni do propasti. Zaštićeno područje je jasno definirano područje koje je priznato sa svrhom trajnog očuvanja cjelokupne prirode, usluga ekosustava koje ono osigurava te pripadajućim kulturnim vrijednostima. Zakon o zaštiti prirode utvrđuje devet kategorija zaštićenih područja a to su: strogi rezervati, nacionalni parkovi, parkovi prirode, posebni rezervati, regionalni parkovi, spomenici prirode, značajni krajobrazi, parkovi – šuma te spomenici parkovne arhitekture. U Hrvatskoj je zaštićeno 706 objekata. Hrvatska ima 2 stroga rezervata, a to su Hajdučki i Rožanski kukovi, te Bijele i Samarske stijene. Od 8 nacionalnih parkova njih 5 je u unutrašnjosti- Plitvička jezera, Paklenica, Risnjak, Krka, Sjeverni Velebit, a Mljet, Kornati i Brijuni su na moru. Od 10 parkova prirode – Velebit, Kopački rit, Medvednica, Biokovo, Lonjsko polje, Vransko jezero, Papuk, Učka te Žumberak i Samoborsko gorje su na kopnu, a Telašćica na moru. U zaštićena područja se ne ulaže dovoljno iz razloga što prevladava mišljenje da je turizam u zaštićenim područjima štetna pojava, iako su oni još uvijek relativno zaštićeni od utjecaja ljudi. Vrijednosti zaštićenih područja ne mogu se kupiti niti prodati na klasičnom tržištu.

Summary:

The relationship between human and environment is becoming one of the key questions for development of humanity and brings the need of protecting the nature so natural ecosystems wouldn't be in danger of becoming extinct. Protected area is clearly defined area which is recognized with the purpose of permanent preservation of overall nature, uses of ecosystems, which ecosystems secures and belonging cultural benefits. The law of environmental protection establishes nine categories of protected areas and these are: strogi rezervati, national parks, parks of nature, special rezervati, regional parks, monuments of nature, important landscapes, park architectures. In the Republic of Croatia, there are 706 protected objects. Croatia has 2 stroga rezervata and they are Hajdučki kukovi, Rožanski kukovi, Bijele stijene and Samarske stijene. Of eight national parks, five of them are in the up-country: Plitvička jezera, Paklenica, Risnjak, Krka, Northern Velebit. Mljet, Kornati and Brijuni are at the sea. Of ten parks of nature: Velebit, Kopački rit, Medvednica, Biokovo, Lonjsko polje, Vransko jezero, Papuk, Učka te Žumberak i Samoborsko gorje are on the land, and Telašćica is at the sea. National parks and parks of nature are the areas which represent the rarity on the planet Earth. In the protected areas is not investing enough because of the developed opinion that tourism in the protected areas has the bad effect on the nature. Although they are still relatively good protected from the bad people's influence. Benefits of protected areas cannot be bought or sold on the classical market.

Datum obrane:

